

2.3. PRAXEOLÓGIA A HOSPODÁRSKA POLITIKA

Predstavitelia rakúskej ekonomickej školy (a ich predchodcovia) vždy dbali na komplexné chápanie ekonómie a spoločenských vied. Prístup rakúskych teoretikov k ekonómii (praxeológii) neustále obsahoval silný etický (morálny) rozmer.¹⁰¹ Ale až M. N. Rothbard dokázal plne integrovať rakúsku ekonómiu a objektívnu etiku do komplexného a konzistentného celku – a na základe toho dávať vedecké (*laissez-faire*) odporúčania pre hospodársku politiku.¹⁰²

Ekonomická teória, praxeológia, je bezpochyby nevyhnutnou podmienkou pre tvorbu hospodárskej politiky. No zaiste nie je sama o sebe postačujúca. Aby sme boli schopní dávať relevantné odporúčania hospodárskej praxi, musíme sa oprieť nielen o postuláty ekonomickej teórie, ale aj o komplexný a konzistentný systém (objektívnej) etiky.¹⁰³

Oblasť objektívnej etiky sa nachádza kompletne mimo sféry praxeológie (ekonomickej teórie), t. j. pomocou praxeológie nemôžeme v žiadnom prípade dospieť k nejakým zdôvodneným etickým záverom. Ekonómia sa nezaobrá hľadaním odpovedí na otázku *prečo ľudia konajú* (o to sa pokúša psychológia). Ekonomická teória analyzuje formálnu stránku samotného ľudského konania a logické dôsledky faktu, že ľudia konajú. Závery praxeológie nezávisia od postojov a hodnôt preferovaných samotným ekonómom (bádateľom), pretože ten pri svojom skúmaní pokladá ľudské hodnoty (preferencie) za dané. Ani skutočnosť, že každého vedca pri jeho skúmaní jednotlivých problémov motivujú, resp. ovplyvňujú nejaké špecifické morálne hodnoty či záujmy nemení nič na fakte, že samotné zákony vedy sú vzhľadom na etické hodnoty neutrálne (*wertfrei*).

Praxeológia (ekonómia) má vo svojej podstate rovnaký metodologický charakter ako iné vedy. Nehovorí nič o cieľoch (etických hodnotách), ktoré majú jednotlivci sledovať. Jej dominantnou oblasťou sú závery o spôsoboch, ako sa k daným zvoleným cieľom dopracovať.

¹⁰¹ Pozri predchádzajúcu kapitolu tejto práce.

¹⁰² Pozri hlavne Rothbard, M. N.: *Toward a Reconstruction of Utility and Welfare Economics*. In: Sennholz, M. ed.: *On Freedom and Free Enterprise*, New York : FEE, 1956; *Power and Market*. Menlo Park, Institute for Human studies, 1970 a *Ethics of Liberty*. New York : New York University Press, 1998.

¹⁰³ Pozri Rothbard, M. N.: *Praxeology, Value Judgments, and Public Policy and Value Implications of Economic Theory*. In: Rothbard, M. N.: *The Logic of Action I*. ref. 6, s. 78-99.

Tieto závery sú vo svojej esencii hodnotovo neutrálne a predstavujú vlastne zákony o reálnom fungovaní sveta. Vďaka praxeologickým zákonom tak vieme posúdiť, či konkrétne ekonomické opatrenie vlády povedie k naplneniu nejakého vládneho zámeru alebo práve naopak. Ak si napríklad vláda stanoví za cieľ zvýšenú dostupnosť bývania (bytov) pre obyvateľstvo a ako hlavný nástroj chce použiť zavedenie maximálnej úrovne (pod úrovňou trhovou) cien bytov a ich nájomného, praxeológia (ekonomická teória) nám vie jednoznačne povedať, že takýto nástroj je „nesprávny“, lebo povedie k presne opačnej situácii – vzrastie nedostatok bytov. Praxeológia netvrdí a ani tvrdiť nemôže, že záver je „zlý“, lebo odporuje slobode, spravodlivosti či inej hodnote. Podľa jej princípov musí byť nevyhnutne „nesprávny“ preto, lebo jeho uplatnenie v žiadnom prípade nepovedie k (vládou) želanému stavu, ale práve naopak, naplnenie (vládneho) cieľa sa ním ešte viac skomplikuje.

Keďže ekonómia (praxeológia) neposkytuje logické zdôvodnenie žiadnych etických postulátov, je pre ekonóma *qua* ekonóma neodpušiteľné hlásať nejaké etické závery, resp. obhajovať nejakú hospodársku (sociálnu) politiku. Avšak ekonómovia (nielen dnes) neustále poskytujú odporúčania ohľadne jednotlivých hospodárskych politík. Robia to buď úplne zámerne a bez rozpakov (aj keď niekedy nezabudnú pripomenúť, že to robia nie ako ekonómovia, ale ako občania) alebo sa snažia zabaliť svoje morálne (hodnotové) súdy do rámca (normatívnej) vedeckosti. No každý ekonóm môže robiť hodnotové vyhlásenia (týkajúce sa hospodárskej politiky) iba dvojakým spôsobom. Buď na báze jeho subjektívneho, čisto arbitrárneho *ad hoc* hodnotového kritéria, alebo na základe komplexnej a konzistentnej objektívnej etiky (súboru všeobecne platiacich noriem).

Z toho jasne vyplýva, že každý seriózny a zodpovedný ekonóm, ktorý sa nie je ochotný či schopný oprieť o žiadny komplexný a obhájitelný etický systém, sa jednoznačne musí zdržať akýchkoľvek (hodnotových) komentárov na adresu hospodárskej politiky. Aj keby daný cieľ (hodnotu) zastávali všetci jednotlivci v spoločnosti, bola by jej verejná podpora zo strany ekonóma nedovoleným a neakceptovateľným porušením hraníc ekonomickej vedy *per se*. Stále to bude jeho arbitrárny a subjektívny etický názor. Vedeckosť nejakej idey (hodnoty, cieľa) sa nedá dosiahnuť väčšinovým či dokonca jednomyselným hlasovaním o nej.

Vedeckosť je výsledkom racionálnej argumentácie.¹⁰⁴

Ako si bližšie ukážeme v nasledujúcej kapitole, praxeológia dokumentuje, že slobodný trh vedie prostredníctvom (slobodných) výmen k nárastu životnej úrovne všetkých zúčastnených

¹⁰⁴ Pozri Rothbard, M. N.: The Politics of Political Economists. In: Rothbard, M. N.: *The Logic of Action II*. Cheltenham : Edward Elgar, 1997, s. 217-225.

a naopak štátne zásahy vedú k poklesu všeobecnej životnej úrovne obyvateľstva. Avšak ani poznanie tohto praxeologického záveru nám neumožňuje na základe ekonomickej teórie výlučne preferovať slobodný trh pred štátnym dirigizmom. Po prvé, samotný predpoklad o maximalizácii životnej úrovne všetkých ľudí je arbitrárnym etickým súdom, ktorý sám potrebuje nejaké normatívne zdôvodnenie (a to ekonómia a vo všeobecnosti ani veda nemôže poskytnúť). A po druhé, na „porazenie“ alternatívnych politických a morálnych prístupov (napr. egalitarianizmu všetkých druhov) nevystačíme len s ekonómiou (praxeológiou), ale potrebujeme koherentný etický systém, zdôrazňujúci hodnotu slobody (nedotknuteľnosti súkromného vlastníctva) a rázne odmietajúci všetky formy etatizmu, „baženia“ po moci či uspokojovania závesti.¹⁰⁵

Rovnako absolútne nevedecká a úplne odporujúca akejkol'vek úprimnej a konzistentnej intelektuálnej etike je aj snaha o diskreditáciu nejakých ekonomických (praxeologických) zákonov nie pomocou vedeckej argumentácie, ale pomocou určitých arbitrárných hodnotových súdov. Táto metóda demagógie je dnes obzvlášť populárna. Využívajú ju hlavne predstavitelia hlavného prúdu, opierajúci sa o väčšinovú podporu u svojich kolegov. No ako sme už skôr uviedli – pravdu neurčuje väčšina, ale seriózna vedecká analýza a jej závery, t. j. reálne fakty o tomto svete.¹⁰⁶

Z knihy Štefunko, Martin: *Ekonómia slobody*, Kalligram, 2005, www.iness.sk

¹⁰⁵ Pozri Pozri Rothbard, M. N.: *Praxeology, Value Judgments, and Public Policy: A Value Implications of Economic Theory*. In: Rothbard, M. N.: *The Logic of Action I.*, ref. 6, s. 78-99.

¹⁰⁶ Ref. 105.